

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 312

Parasjat Lech Lecha

13 Chesjwan 5770
31 oktober 2009

Overzicht parasjat Lech lecha (Genesis 12:1-17:27)

Tien generaties zijn voorbij gegaan sedert Noach. De mensheid is opnieuw geestelijk omlaag gezakt. In het jaar 1948 na de schepping wordt Awram geboren. Wanneer hij de wereld om zich heen waarneemt, komt Awram tot de onweerlegbare Waarheid van Hasjems bestaan en zo verdient hij het dat Hasjem aan hem verschijnt. Aan het begin van deze parasja zegt Hasjem tegen Awram dat hij zijn land moet verlaten, zijn familie en het huis van zijn vader, en dat hij naar een onbekend land moet reizen, waar Hasjem hem tot een groot volk zal maken. Awram vertrekt en neemt zijn vrouw Sarai, zijn neef Lot, hun bedienden en diegenen die hij tot het geloof in Hasjem heeft bekeerd, mee. Wanneer zij aankomen in het land Kenaän, verschijnt Hasjem aan Awram en vertelt hem dat dit het land is dat Hij aan zijn nakomelingen zal geven. Een hongersnood breekt uit en dwingt Awram naar Egypte uit te wijken om daar voedsel te vinden. Zich realiserend dat de schoonheid van zijn vrouw wel eens zijn dood kan betekenen door de Egyptenaren, vraagt Awram haar te zeggen dat zij zijn zuster is. Sarai wordt naar de Farao gebracht, maar Hasjem bezorgt de Farao en diens hofhouding ernstige plagen, en zij wordt ongedeerd vrijgelaten. Awram keert weer terug naar Erets Jisraël (Kenaän) met veel rijkdommen die de Egyptenaren hem gegeven hebben. Tijdens een ruzie tussen de schaapherders over de graasrechten, besluit Awram dat zijn en Lots wegen zich moeten scheiden. Lot verkiest te wonen in de rijke maar corrupte stad Sedom, gelegen in de vruchtbare Jordaanvlakte. Een oorlog breekt uit tussen de koningen van die streek en Sedom wordt verslagen. Lot wordt krijgsgevangene gemaakt. Samen met een handjevol van zijn bekeerlingen, redt Awram Lot, als hij op wonderbaarlijke wijze een geweldige overmacht overmeestert, maar hij weigert iets van de oorlogsbuit voor zich aan te nemen. In een profetisch verbond onthult Hasjem aan Awram dat zijn nakomelingen verbannen zullen worden naar een vreemd land, waar zij gedurende 400 jaar zullen worden onderdrukt, waarna zij daar met grote rijkdommen uit zullen wegtrekken en terugkeren naar Erets Jisraël, hun onherroepelijke erfenis. Sarai is onvruchtbaar en geeft Hagar, haar Egyptische dienstmeid, aan Awram, in de hoop dat zij hem een kind zal schenken. Hagar wordt arrogant wanneer zij ontdekt dat zij zwanger is. Sarai behandelt haar met hardheid en Hagar vlucht. Op instructie van een engel keert Hagar weer terug naar Awram en baart Jismaël. De parasja eindigt met het bevel van Hasjem aan Awram om zichzelf en zijn nakomelingen, tot in alle generaties, te besnijden als een teken van een verbond met Hasjem en zijn nazaad. Hasjem verandert Awrams naam in Awraham en Sarais naam in Sara. Hasjem belooft Awraham een zoon, Jitschak, ondanks dat Awraham al 99 jaar is, en Sara 90 jaar. Op die dag besnijdt Awraham zichzelf, Jismaël en heel zijn huishouding.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

HOOGTEPUNTEN VAN DE HAFTARA

De Haftara voor Parasjat Lech lecha

De Haftara van deze week wordt gelezen uit het Boek Jesjajahoe 40:27-41:16

Het verband met de Parasja: De Profeet Jesjajahoe herinnert ons eraan dat het Hasjem was die Awraham motiveerde om zijn vaderland te verlaten om op reis te gaan naar Israël en het is daar dat hij de rest van de wereld leert dat er maar één G-d is.

Samenvatting van de Haftara: De Profeet troost het volk Israël door hun te verzekeren dat zij het lijden van de ballingschap zullen overleven. Wij worden getroost met de gedachte dat Hasjem een wijze plannenmaker is. Hasjem zal een rechtzaak voor alle volken opzetten en Hasjem zal de rechter zijn. Jesjajahoe verklaart ons de les van de geschiedenis met Awraham. Dat sedert Awraham alle volken van de wereld Hasjem zouden moeten kennen. Maar dat doen zij niet maar aanbidden afgoden. De Haftara eindigt met de belofte dat Israël zijn vijanden zal overleven.

Inzicht in Parasjat Lech Lecha 5770

De zonde van Par'o (Farao)

door HaRav Eliezer Chrysler

„Hij zei tegen Awram: „Weet, dat je nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hun is; en zij zullen hen dienen en men zal hen onderdrukken, vierhonderd jaar. Maar ook het volk dat zij zullen dienen, zal Ik berechten...”

(Bereisjet 15:13-14)

De Rambam (in antwoord op de vraag ‘Hoe kon G-d Par'o straffen omdat hij Israël gekweld had, terwijl Hij juist verordend had dat dit zou moeten gebeuren?') verklaart dat de vraag gerechtvaardigd was geweest als Tora geschreven had dat de Israëlieten slaven zouden zijn in Egypte; maar nu dat Tora eenvoudig schrijft : „in een land dat niet van hun is,” zonder te specificeren wie het zal zijn die hen zal onderdrukken, zijn het de Egyptenaren die uit eigen vrije keuze besloten Israël te kwellen. Daarom verdienen zij te worden gestraft.

De Ramban (Nachmanides) echter valt de Rambam (Maimonides) aan. G-d verordende dat Israël zou worden gestraft, en ieder die deze taak zou uitvoeren, zou een mitswa doen, zo beweert hij. (Omgekeerd, stel dat niemand bereid zou zijn die taak op zich te nemen, dan zou G-ds wil niet worden uitgevoerd!)

Volgens de Ramban werd Par'o niet gestraft omdat hij de wil van G-d uitvoerde, maar omdat hij veel te ver ging, iets wat G-d niet bevolen had – de Israëlieten tot slaven maken en hen zelfs kwellen was één ding, maar hun baby's in de rivier gooien was heel iets anders. En daar werd hij voor gestraft.

*

Te suggereren, zoals de Ramban doet, dat het mogelijk is om het decreet van G-d verder uit te breiden dan Hij bedoeld had, is op zichzelf een verbazingwekkende bewering, en dat verdient zeker om er nader op in te gaan. Rambans *kasja* [bezwaar] op de Rambam is ook moeilijk te begrijpen, omdat Tora geen gebod uitvaardigde om Israël te onderdrukken, maar alleen maar profeteerde dat een of ander volk dat zou doen. (Dit blijkt duidelijk uit het feit dat de Tora de profetie introduceert met de woorden „Je moet weten,” daarbij de nadruk leggend op het feit dat G-d tot Avraham sprak en niet tot de volken van de wereld.) In dat geval was het initiatief van Par'o verre van de uitvoering van een mitswa maar een duidelijke uiting van haat en wreedheid, en met name misplaatst gezien alles wat Joseef voor Egypte gedaan had (Mesjeh Chochma). In feite is dit niets anders dan de waarschuwing die Tora aan iedere huiseigenaar geeft, om een balustrade op zijn dak te maken, zodat degene die in ieder geval moet sterven, niet van het dak af valt, waardoor de huiseigenaar schuldig zou zijn aan het veroorzaken van iemands dood (zie Rasji op Devariem 22:8).

*

De Or Hachajiem benadert dit probleem nog van een derde kant, hetgeen een compromis lijkt tussen de twee verklaringen. Zeker, G-d had verordend dat iemand Israël zou moeten straffen en Par'o deed zeker precies wat G-d geboden had. Echter, zegt de Or Hachajiem, Par'o werd niet gestraft om wat hij gedaan had, maar om zijn bedoelingen.

Wanneer wij onszelf zouden vragen waarom G-d Israël wilde straffen, dan zou het antwoord naar alle waarschijnlijkheid zijn: ‘omdat zij niet naar Hem en naar Zijn geboden hadden geluisterd.’ Laten we ons nu eens afvragen of Par'o Israël onderdrukt zou hebben wanneer zij het lam hadden aanbeden en zich verenigd hadden met de Egyptenaren? Het antwoord is: ‘zeker niet!’

De reden dat de Egyptenaren (en voor dat betreft, alle volken van de wereld) ons onderdrukten, is omdat we anders zijn (‘Sinai,’ zeggen onze Geleerden, ‘werd zo genoemd omdat het veroorzaakte dat de volken van de wereld ons haten’). Met andere woorden, G-d strafte ons omdat we van de weg af geweken waren, maar de volken van de wereld haten ons en onderdrukken ons omdat we niet nog verder afwijken. De consequentie is dat er geen enkel verband bestaat tussen G-ds besluit en de wrede behandeling die we krijgen van onze vijanden. En als er al een verband bestaat, dan zijn die twee diametraal tegenovergesteld. En dat is de reden waarom G-d Par'o strafte.

* * *

Dieper inzicht in Parasjat Lech Lecha

De Oorlog van de Koningen

Uit Sjeem miSjmoeël

Een belangrijk deel van deze parasja handelt over de Oorlog van de Koningen. Vier koningen vochten tegen vijf andere koningen in een oorlog die vele jaren duurde. Avraham vocht tegen de vier koningen, toen zij zijn neef Lot krijgsgevangen gemaakt hadden en hij slaagde er ten slotte in hem te bevrijden. Oppervlakkig gezien lijkt dit een zuiver historisch verslag van een oud conflict, waar Avraham ongelukkigergewijs bij betrokken raakte. Er ligt echter veel meer achter dit verhaal.

G-d beraamde de dingen zodanig, dat alles wat Avraham overkwam, zijn nakomelingen zou overkomen.

(Midrasj Tanchoema, Lech Lecha 9)

Dit is een bekend begrip, bekend als „*Ma’asee Avot siman levaniem* – alles wat de aartsvaderen is overkomen, is een voorbode van wat hun kinderen zal overkomen.” Dit betekent dat al de gebeurtenissen in de levens van de *Avot* hun echo vinden in latere gebeurtenissen in het leven van *Klal Jisraël*. Laten we eens zien in hoeverre dit van toepassing is op de Oorlog van de Koningen.

Ramban schrijft in zijn commentaar op Bereisjiet 14:1:

De vier koningen die hier genoemd worden zijn een verwijzing naar de Vier Koninkrijken: de koninkrijken Babylon, Medië, Griekenland en Edom [Rome].

(Bereisjiet Rabba 42:2)

Deze hele episode overkwam Avraham om aan te duiden dat er vier koninkrijken in de wereld zouden opkomen. Uiteindelijk zouden zijn nakomelingen hen te boven komen en de koninkrijken zouden allen in hun handen vallen.

(Ramban, Bereisjiet 14:1)

De vier koninkrijken die hier genoemd worden zijn de vier historische volken die *klal Jisraël* onderdrukt hebben. Zij waren de daders van de vier ballingschappen en trachtten elk een aspect van Israëls unieke karakter te onderdrukken. Ieder keer echter wist Israël zich uiteindelijk te bevrijden van de ketenen van hun onderdrukkers en een stap verder te komen met hun speciale opdracht. Deze vier naties waren Babylon, dat het eerste Beit HaMikdasj verwoestte; Medië, dat de Babylonische ondedrukking opvolgde in de tijd van het Poeriem-gebeuren; Griekenland, dat *klal Jisraël* aanviel in de tijd van het Chanoeka-gebeuren; en Edom (Rome), dat het tweede Beit Hamikdasj verwoestte en onder wiens spirituele erfgenamen we nu nog leven.

Een nadere kijk op het leven van Avraham

Met deze introductie kunnen we verder gaan met ons onderzoek naar het vroege leven van Avraham, zoals dat in onze *sidra* beschreven wordt, en zien hoe het zich verhoudt tot de latere ervaringen van *klal Jisraël*.

Enige tijd vóór de Oorlog van de Koningen ontdekken we een intrigerend incident in het leven van Avraham en Sara. Er was een hongersnood in Erets Jisraël en Avraham en Sara daalden af naar Egypte om de hongersnood te ontkomen. Avraham adviseerde Sara om te doen alsof zij zijn zuster was, om moeilijkheden met de Egyptenaren te voorkomen, die bekend stonden om hun seksueel immoreel gedrag. Toen zij in Egypte aankwamen werd Sara inderdaad door de Egyptenaren naar het huis van Par’o gebracht. Par’o en zijn huishouden werden op wonderbaarlijke wijze getroffen door een mysterieuze huidziekte, met als resultaat dat Sara ongedeed werd vrijgelaten, en Avrahams familie Egypte weer kon verlaten [zie Bereisjiet 12:10-20 voor het volledige verhaal].

Wat hier van belang is, is dat dit alles gebeurde vóór de Oorlog van de Koningen. De Midrasj vertelt ons:

Sara kwam naar Egypte en weerhield zichzelf van immoraliteit. Dankzij haar verdiensten weerhielden alle vrouwen zich van immoreel gedrag. Avraham daalde af naar Egypte en weerhield zichzelf van immoreel gedrag. Dankzij zijn verdienste, weerhielden alle mannen zich.

(Jalkoet Sjimonia 226)

De mannen en vrouwen die hier bedoeld worden, zijn *klal Jisraël* tijdens hun Egyptische ballingschap. Daar Avraham en Sara in staat waren zichzelf eeuwen daarvoor te beheersen, waren hun nakomelingen later in staat in de ballingschap hetzelfde te doen. De eerdere, persoonlijke ervaring van Avraham en Sara in het huis van Par’o was een voorloper van een soortgelijke nationale gebeurtenis jaren later. Dit is „*Ma’asee Avot siman levaniem* – alles wat de aartsvaderen is overkomen, is een voorbode van wat hun kinderen zal overkomen.”

De test die Avraham in Egypte onderging was er een van seksuele aard, zoals we gezien hebben. Dat is

logisch, daar de Egyptenaren in het bijzonder beschreven zorgden als een volk van seksuele zorgeloosheid. De profeet beschrijft de Egyptenaren inderdaad als het vlees van apen te hebben [zie Jechezkel 23:20]. Dit duidt op een totaal animalistische, fysiek geöriënteerde levensstijl, geconcentreerd op lust. [De aap wordt gezien als een ruw, puur fysiek wezen. In feite is het Hebreeuwse woord voor aap *chamor*, hetgeen ook „grondstof” betekent.] De kabbalisten verklaren dat de hele slechte schil, of *klippa*, van Egypte er een was van seksuele immoraliteit. Egypte was zelfs bekend als de „*ervat haärets* – de meest immorele plaats op de wereld.”

Aan het eind van het verhaal over Avraham en Sara in Egypte, ontdekken we dat

Avraham trok op uit Egypte – hij, zijn vrouw en al zijn bezittingen...

(*Bereisjiet* 13:1)

Dit betekent dat Avraham voor zijn test geslaagd was; hij ging de immorele omgeving van Egypte binnen en kwam er onbeschadigd weer uit, volkomen onaangedaan door de mensen daar en hun ethiek. Spoedig daarna vond de Oorlog van de Koningen plaats. De volgorde van de gebeurtenissen is zeer belangrijk. G-d gaf Avraham de ervaring die hij nodig had in de volgorde die nodig was. Dat betekent dat Avraham de ervaring van Egypte nodig had om voort te gaan naar de volgende stap. We kunnen daarom suggereren dat Avrahams overwinning in de Oorlog van Koningen *alleen maar* mogelijk werd omdat hij succes had in de ontsnapping uit Egypte, met zijn spirituele integriteit in tact.

Deze volgorde van gebeurtenissen herhaalde zich in de latere ervaringen van *klal Jisaël*. Zoals we gezien hebben was de Egyptische ballingschap de eerste nationale onderdrukking die zij ervoeren. Ongelukkigerwijs werd dit gevolgd door vele andere ballingschappen in de loop van de eeuwen. Avraham beheerste zichzelf in Egypte en als gevolg daarvan was hij in staat om de vier koningen te bedwingen. Laten we ons herinneren dat de vier koningen een aanwijzing waren voor de Vier Koninkrijken die later *klal Jisraël* zouden onderdrukken. In dat geval gaf de zelfbeheersing die Jisraël betoonde in Egypte, hen de mogelijkheid om weerstand te bieden aan alle toekomstige ballingschappen.

De uiteindelijke verlossing

Deze volgorde van gebeurtenissen zullen zich opnieuw manifesteren in de uiteindelijke toekomst. De *kedoesja* die *klal Jisraël* verkreeg in Egypte zal ons goed te pas komen om de testen van de ballingschap tot de laatste oorlog tegen de krachten van Edom te weerstaan, in welke oorlog de vijand zal worden verslagen door de *Masjiach ben Joseef* (de masjiach die een nakomeling van Joseef zal zijn) [Babylonische Talmoed, traktaat Soeka 52a].

Het is significant dat een nakomeling van Joseef deze overwinning zal leiden. Joseef was de personificatie van de *sjomeer habrit* – iemand die zichzelf weerhoudt van seksuele immoraliteit. De nakomelingen van Joseef zijn vermoedelijk doordrenkt met dezelfde karaktertrek. Het is alleen *Masjiach ben Joseef*, een leider die gekarakteriseerd wordt door grootheid in het beheersen van zijn lusten, die uiteindelijk onze vijanden zal overwinnen.

Uit de schatkist van Chassidische verhalen

En het zal een teken van het verbond zijn (17:11) In de Poolse stad Chmielnik leefde een onscrupuleuze schurk wiens carrière als verklikker talloze rampen veroorzaakte bij zijn mede Joden. Dit nam zulke vormen aan, dat de lokale chassidiem besloten dat zij bij hun volgende bezoek aan de ziener, de Chozee van Lublin, een brief zouden overhandigen waarin hem gevraagd zou worden hen te redden, door te bidden voor de dood van deze verrader.

Toen hij de brief met de naam van de verrader las, en de naam van diens moeder, overeenkomstig de gewoonte, uitte de Chozee zijn verbazing: „Wat willen jullie van deze man? Zijn gezicht schijnt als het gezicht van een *kohen*, die een offer brengt op het altaar in de Tempel!”

De chassidiem waren nog meer verbaasd en zij legden de rebbe de dringende noodzaak van hun drastisch verzoek uit. Hij las de brief nog een keer en opnieuw – tot hun grote verbazing – sprak hij dezelfde woorden. Enkele dagen later, voordat zij terug zouden gaan naar huis, besloten ze om voordat zij afscheid van de rebbe zouden nemen, het nog een keer te proberen. Deze keer uitte de Chozee zodra hij de naam in de brief las, een vloek en voegde daaraan toe dat de wet voorschrijft dat men het leven van een verrader niet spaart. De chassidiem begrepen er niets van.

Toen ze thuis kwamen echter, ontdekten zij dat op dezelfde dag waarop zij de eerste keer de brief aan de Chozee overhandigd hadden, de verrader zijn zoon in het verbond van de besnijdenis had gebracht – en dit vergelijken de Geleerden van de Talmoed met iemand die een offer brengt op het altaar in de Tempel.

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK ZES

Misjna 6:5

שְׁנֵי עֲמֻרִים, שְׂכָחָהּ, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שְׂכָחָהּ. שְׁנֵי צְבוּרֵי זֵיתִים וְחֲרוּבִין, שְׂכָחָהּ, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שְׂכָחָהּ. שְׁנֵי הַצְּנִי פֶשֶׁתָן, שְׂכָחָהּ, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שְׂכָחָהּ. שְׁנֵי גִרְגָרִים, פֶּרֶט, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן פֶּרֶט. שְׁנֵי שְׂבָלִים, לָקֵט, וְשִׁלְשָׁה אֵינָן לָקֵט. אֵלוֹ פְּדֻבְרֵי בֵּית הַלֵּל. וְעַל פֶּלֶן בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, שְׁלֹשָׁה לְעֻנְיִים, וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

Twee schoven¹ zijn *sjichecha*. Twee hopen olijven of johannesbrood zijn *sjichecha*, maar drie zijn geen *sjichecha*. Twee vlasstengels zijn *sjichecha*, maar drie zijn geen *sjichecha*. Twee bessen² zijn *peret*, maar drie zijn geen *peret*. Twee korenaren zijn *leket*, maar drie zijn geen *leket*. Dit zijn de woorden van Beit Hillel, maar daarvan zegt Beit Sjammai: drie zijn voor de armen, vier voor de eigenaar.

Aantekeningen bij Misjna 6:5

1. Twee schoven die naast elkaar staan en in het veld vergeten zijn.
2. Twee bessen – Druiven (RAV)

Misjna 6:6

הַעֲמֹר שֵׁשׁ בּוֹ סֵאתִים, וְשִׂכְחוּ, אֵינּוּ שְׂכָחָהּ. שְׁנֵי עֲמֻרִים וּבָהֶם סֵאתִים, רֶבֶן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לְבַעַל הַבַּיִת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, לְעֻנְיִים. אָמַר רֶבֶן גְּמְלִיאֵל, וְכִי מֵרַב הָעֲמֻרִים יָפִי כַח שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כֹּחוֹ. אָמְרוּ לוֹ, יָפִי כֹחוֹ. אָמַר לָהֶם, וּמָה אִם בְּזִמְן שֶׁהוּא עֹמֵר אֶחָד וּבוֹ סֵאתִים וְשִׂכְחוּ, אֵינּוּ שְׂכָחָהּ, שְׁנֵי עֲמֻרִים וּבָהֶם סֵאתִים, אֵינּוּ דִין שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׂכָחָהּ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא. אִם אֶמְרָתָּ בְּעֹמֵר אֶחָד שֶׁהוּא כְּגֹדִישׁ, תֵּאמַר בְּשְׁנֵי עֲמֻרִים שֶׁהֵן כְּכַרְיָכוֹת:

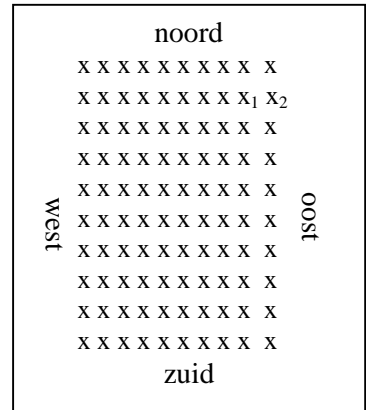

diagram 3

Een schoof die twee *sea*¹ bevat en die hij vergeten is, is geen *sjichecha*². Twee schoven die samen twee *sea* bevatten, daarvan zegt Rabban Gamliël: zij zijn van de landeigenaar³, maar de geleerden zeggen: ze zijn voor de armen. [Daarop] zei Rabban Gamliël: „Maakt een groter aantal schoven de rechten van de landeigenaar sterker of zwakker?” Zij antwoordden hem: „Sterker⁴.” [Hierop] zei hij tegen hen: „Als één schoof die twee *sea* bevat, vergeten was en geen *sjichecha* is, dan zijn twee schoven die [samen] twee *sea* bevatten toch ook geen *sjichecha*?” Zij antwoordden hem: „Nee. Wanneer je dat zegt voor één schoof, die een hoop is⁵, zegt je dat dan ook van twee schoven, die bundels vormen?”⁶

Aantekeningen bij Misjna 6:6

1. ± 16 liter.
2. Een schoof van twee *sea* is geen *sjichecha* – Want er staat geschreven (*Dewariem* 24:19): „Je zult niet teruggaan om hem te pakken,” d.w.z. een schoof die je in zijn geheel kunt opnemen en op je schouders kunt dragen. Daar valt een schoof van twee *sea* buiten, want die kun je niet in een keer optillen (RAV)
3. Want zij zijn vergelijkbaar met één schoof van twee *sea*.
4. Zij antwoordden hem: „Sterker” – Want er is gezegd: twee is *sjichecha*, drie niet. (RAV)
5. Zij antwoordden: Nee. Wanneer je dat zegt voor één schoof, die een hoop is – [d.w.z. wanneer je zegt dat voor een hoop ter grootte van twee *sea* geen *sjichecha* geldt] – De wet is, dat als men een schoof van twee *sea* verzamelt, dan is dat geen *sjichecha*, omdat hij als een hoop [graan] is, en de wet voor *sjichecha* geldt niet voor een graanhoop [alleen voor een schoof] (RAV).
6. Zeg je dat ook van twee schoven die bundels vormen? – [Zeg je dan ook dat de wet van *sjechicha* daar niet geldt?] Die zijn als twee andere schoven (RAV). [De wet van *sjechicha* geldt ook als men twee schoven vergeten heeft.]

Vit de Talmoed

De belangrijkste onderwerpen van – Sjabbat 14

18 Gezerot

Zoals wij op de vorige daf geleerd hebben, hebben de Geleerden 18 *gezerot* (decreten, meervoud van *gezera* - decreet) vastgesteld op de bovenkamer van Chanina ben Chizkia, o.a. de volgende:

Wie onrein voedsel eet, maakt *troema* onrein

Volgens Tora kan iemand die *tamee* voedsel eet of die iets dat *tamee* is drinkt, niet iets anders *tamee* maken en dus kan hij ook niet de *troema* die hij aanraakt, *tamee* maken. De Geleerden bepaalden dat hij de *troema* die hij aanraakt, **wel** *tamee* maakt.

De reden voor deze *gezera* is, dat hij misschien wel samen met het onreine voedsel ook *troema* eet en dan wordt de *troema pasoel* door aanraking met het onreine voedsel. Daarom hebben zij dit zo bepaald, zodat men de *troema* ver verwijderd zou houden van het onreine voedsel.

Hier moet worden opgemerkt, dat er geen enkel verbod bestaat om onrein voedsel te eten, dat wil zeggen kosjer voedsel, dat in aanraking gekomen is met een *nevela* of iets dergelijks, maar deze hele verordening dient om te waken over de heiligheid van de *troema*.

Men wast zich niet met kraanwater na het mikwe

De Geleerden hebben bepaald, dat iemand die in het mikwe geweest is, zich die dag niet meer met getapt water (bijv. uit de kraan) wast, dat wil zeggen met water dat niet geschikt is voor een *mikwe tahara*, want dan verontreinigt hij de *troema* wanneer hij dat aanraakt, ondanks dat hij in het mikwe geweest is! De Gemara verklaart de reden hiervoor als volgt: Oorspronkelijk waren de mensen (die onrein waren geworden) gewend zich onder te dompelen in water in grotten (die minstens 40 *sea* regenwater bevatten) om rein te worden. Dat water was smerig en na het mikwe gooiden zij getapt water uijt vaatwerk over zich heen, om zich te reinigen van het grotwater. Na enige tijd werd dit douchen als een vast onderdeel van de onderdompeling in het mikwewater beschouwd en na nog enige tijd werd dit douchen als de hoofdzaak beschouwd en velen begonnen zich alleen te wassen en gingen niet meer in het mikwe. Om dit tegen te gaan, werd deze *gezera* ingesteld, dat wie zich wast na het mikwe, de *troema* bij aanraking *tamee* maakt.

Een Tora-rol maakt de *troema* onrein

Verder maakten de Geleerden de volgende *gezera*, dat een *Sefer Tora* de *troema* onrein maakt. De reden voor deze verordening was, dat het de gewoonte was om *troema* samen met een *Sefer Tora* op te bergen, omdat beide *kedosjiem* zijn. Echter, nadat bleek dat de muizen, die zich aan de *troema* te goed deden, ook aan de *Sifrei Tora* knabbelden, beslisten de Geleerden dat een Tora-rol de *troema* onrein maakt en zo werd voorkomen dat men ze naast elkaar opborg.

Netilat jadajiem

Sjlomo Hamelech (Koning Salomo) stelde de *toema* van de handen in. De handen zijn voortdurend met van alles en nog wat bezig en raken van alles aan, ook smerige plaatsen en daarom bepaalde hij dat iemand die het offervlees in de Tempel aanraakte, zonder eerst zijn handen te hebben gewassen, het vlees *tamee* maakt. De Geleerden hebben daar later een soortgelijke *toema* van de handen aan toegevoegd voor *troema*.

Het is gewensd om hier op te merken dat de *netilat jadajiem* die wij gewend zijn te doen voor het eten van brood, door latere Geleerden werd ingevoerd, opdat men de *netilat jadajiem* niet zou vergeten.

Men mag een *Sefer Tora* niet aanraken

Men mag het perkament van een Tora-rol niet met zijn blote handen aanraken, want dat is niet respectabel. Daarom hebben de Geleerden bepaald, dat wie dat doet om Tora te leren, niet beloond wordt voor zijn leren, en wanneer hij dat doet om het *sefer* op te rollen, hij niet beloond wordt voor het oprollen.

Hillel en Sjammai en hun leerlingen

De Gemara wijst erop, dat Hillel en Sjammai zelf slechts over drie dingen van mening verschilden, en dat alle overige *machlokot* die in de misjna genoemd worden, meningsverschillen waren tussen de leerscholen van Sjammai en Hillel, dat wil zeggen tussen hun leerlingen.

Praktische Halacha

Deel één: Het gedrag in de ochtend

De gevallen dat men zijn handen moet wassen

12. In de volgende gevallen overgiet men zijn handen drie keer, volgens voorschrift, maar zegt daarbij geen beracha:

- a. Als men vroeg is opgestaan en zijn handen, geheel volgens voorschrift heeft overgoten, terwijl het nog nacht was, en wakker blijft tot het dag begint te worden;
- b. Wanneer men voor de tweede keer 's nachts in slaap valt, nadat men reeds bij de eerste keer ontwaken zijn handen gewassen had, moet men zeker nog eens 's ochtends zijn handen wassen vanwege de kwade geest. Maar daarvoor zegt men dus geen beracha. Want wij zeggen de beracha vanwege de overwegingen

van de *Rasjba*, die meent dat de mens 's ochtends nieuw geschapen wordt, en men wordt maar één maal per dag opnieuw geschapen, dus zegt men maar één maal de beracha, n.l. wanneer men 's nachts zijn handen gewassen heeft²⁴;

c. Iemand, die overdag zestig ademhalingen lang^[*] slaapt;

In al deze gevallen bestaat er een twijfel of men wel of niet zijn handen moet overgieten. Het is namelijk niet duidelijk of het slapen of de nacht de oorzaak is van de kwade geest. Maar als men korter dan zestig ademhalingen heeft geslapen brengt dat zeker niet de kwade geest mee, zelfs niet 's nachts²⁶. Daarom moet men toch zijn handen drie maal afwisselend overgieten, zoals boven beschreven is in paragraaf 3, echter zonder de beracha er over uit te spreken.

Er bestaat een meningsverschil over iemand, die de hele nacht wakker blijft en zelfs niet gedurende een tijd van zestig ademhalingen heeft geslapen. Volgens de samensteller van de *Kitsoer Sjoelchan Aroech* moet men dan geen beracha zeggen.²⁷ Sommigen menen dat men wel een beracha moet zeggen, ook als men de hele nacht gewaakt heeft. Echter, wanneer hij zijn behoeften heeft gedaan voor de ochtendtefilla dan zijn alle *Acheroniem* het erover eens dat hij zijn handen moet overgieten en de beracha *al netilat jadajiem* moet zeggen²⁸.

13. Na de volgende gebeurtenissen moet men zijn handen met water overgieten, om de slechte geest, die deze handelingen op de handen gebracht hebben, te verwijderen. Wanneer zijn handen echter met modder of iets dergelijks bevuild zijn en er dus geen sprake is van een slechte geest, dan hoeft men de bevuilde plaats alleen maar schoon te maken²⁹:

Iemand die

1. opstaat na geslapen te hebben. Men moet men zich haasten met overgieten. Wanneer men niet zijn handen heeft overgoten is het verboden Tora te leren of zich met welke heilige zaak dan ook bezig te houden. Men kan zijn handen met alles schoonmaken, maar voor de verwijdering van de slechte geest is overgieten met water noodzakelijk. Als men van zijn bed opstaat kleeft er een slecht geest aan hem. Daarom mag men geen beracha uitspreken en geen Tora leren voor men de handen met water heeft overgoten. Echter, als men geen water heeft, maakt men zijn handen schoon met alles wat kan schoonmaken, zegt de beracha en leert, opdat men geen tijd voor Tora leren verliest³⁰;
2. de w.c. of de badkamer verlaat. Ook dit overgieten is vanwege de slechte geest. Daarom moet men zich haasten om te overgieten. Als men echter niet heeft overgoten mag men zich wel met Tora of andere heilige zaken bezig houden, [mits men zijn handen wel heeft schoongemaakt³¹;
3. zijn nagels knipt;
4. echtgemeenschap heeft gehad;
5. een begraafplaats verlaten heeft;
6. een dode [naar zijn laatste rustplaats] begeleid heeft;
7. in een huis is geweest waar een dode lag.

14. In de volgende gevallen moet men zijn handen wassen, omdat zij vuil zijn geworden. Dit overgieten is om de handen schoon te maken. Men wast met water of ieder ander schoonmaakmiddel, en alleen de plaats die vuil is. Heeft men niet schoongemaakt dan is het verboden zich met Tora of andere heilige zaken bezig te houden³²:

Als iemand:

1. zijn haren knipt;
  2. zijn schoenen [met blote handen] uittrekt;
  3. een luis heeft aangeraakt;
  4. zijn kleren van ongedierte reinigt en uitschudt;
  5. zijn hoofdhaar wast of erin krabt;
- zijn lichaam aanraakt op de [gewoonlijk] bedekte plaatsen.

[*] Volgens Rav Moshé Feinstein is dat een half uur. En sommigen zeggen drie uur, en anderen zeggen iets meer dan drie minuten (in de *Misjna Broera* worden deze drie meningen aangehaald en ieder handelt naar zijn eigen vermogen. Zie *Béoeer Halacha* op M.B. 4:21) [Men haalt normaal ongeveer vijftien maal per minuut adem].

Bronnen van de Halacha

24. M.B. 4:32; **26.** M.B. 4:34; **27.** KSA 2:8; **28.** M.B. 4:30; **29.** M.B. 4:38; **30.** M.B. 4:39; **31.** M.B. 4:39; **32.** M.B. 4:41